

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.9, No.1, 2014, pp. 268-282

OJED

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

ผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถ
ในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล

EFFECTS OF FIELD TRIP TEACHING USING DIGITAL CAMERAS ON THE COMMUNICATION
ABILITY OF KINDERGARTENERS

นางสาววิภามาส เล็กยิม *

Vipamas Lexyim

รศ.ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร **

Assoc. Prof. Udomluck Kulapichitr, Ed.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล ในด้านการนำเสนอข้อมูลและด้านการเล่าเรื่อง กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนประสาทวิทยานุชนแผนกอนุบาล จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบยกกลุ่ม ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 2) หลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 3) หลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเล่าเรื่องสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: jell-o-wun@hotmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: udomluck.k@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The purpose of this research was to study the effects of field trip teaching using digital cameras on the communication ability of kindergarteners, in terms of presentation and narration. The target group was of 16 second level kindergarteners at Prasatwitthaya Anuchon School in 2013 by cluster sampling. Research duration was 8 weeks. The research instrument was a test of the communication ability of kindergarteners. The data was statistically analyzed by using arithmetic means, standard deviation and t-test.

The research results were as follows: 1) After the experiment, the mean scores on the communication ability of the target group were higher than before at the .01 significance level. 2) After the experiment, the mean scores on the communication ability of the target group in terms of presentation were higher than before at the .01 significance level. 3) After the experiment, the mean scores on the communication ability of the target group in terms of narration were higher than before at the .01 significance level.

คำสำคัญ: การสอนแบบการไปทัศนศึกษา/กล้องถ่ายภาพดิจิทัล/ความสามารถในการสื่อความหมาย/เด็กอนุบาล

KEYWORDS: FIELD TRIP TEACHING/DIGITAL CAMERAS/COMMUNICATION ABILITY/KINDERGARTENERS

บทนำ

เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบัน เป็นกลไกในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการทำงาน สถานศึกษาไม่สามารถหลีกเลี่ยงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ในทางกลับกันสถานศึกษาจำเป็นต้องตระหนักด้วยว่าจะนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างไรเพื่อที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเพื่อให้เด็กใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังจกเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 9 ที่ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการจัดการศึกษาในเรื่องเทคโนโลยีการศึกษา ตามมาตรา 66 โดยระบุว่า “ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

การนำเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนถือว่าเป็นการพัฒนาทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งให้กับเด็กเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี การพัฒนาให้เด็กมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น จะทำให้เด็กเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม เกิดความคิดที่สร้างสรรค์ สร้างผลิตผลที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีเหตุผลและมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

Derrick (2013) กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 21 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เกิดขึ้น โรงเรียนไม่สามารถที่จะละทิ้งความก้าวหน้านี้ ห้องเรียนแห่งเทคโนโลยีมีเพิ่มมากขึ้นและได้รับความนิยมอย่างมาก ครูควรจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่จำเป็น ซึ่งสามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กได้ เช่น กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่สามารถพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพในการเรียนของเด็กได้ โดยครูควรใช้สื่อด้วยวิธีที่หลากหลายทั้งการบันทึกภาพนิ่ง การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและเสียง ซึ่งเป็นการสร้างมิติหรือมุมมองที่ต่างออกไปจากเดิมได้ ตัวอย่างกิจกรรมที่ครูนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ เช่น การเรียนวิทยาศาสตร์ ครูอาจให้เด็กถ่ายภาพต้นไม้ชนิดต่างๆที่พบเห็นในชุมชน และนำเสนอผ่านโปรแกรม Power Point เพื่ออธิบายลักษณะของต้นไม้ที่ได้ถ่ายภาพมา สำหรับการส่งเสริมการอ่าน ครูสามารถมอบหมายงานให้กับเด็ก โดยให้เด็กแสดง

ละครหนึ่งฉาก พร้อมกับการบันทึกภาพการแสดงนั้น เพื่อนำกลับมาพูดคุยกันในภายหลัง จากการที่ครูนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน พบว่าเด็กมีความตั้งใจเรียน สนุกกับการใช้กล้องถ่ายภาพ

การนำกล้องถ่ายภาพดิจิทัลมาใช้ประกอบการเรียนรู้ของเด็ก DeMarie & Ethridge (2006) กล่าวว่า รูปภาพจากกล้องถ่ายภาพเป็นสื่อที่สามารถส่งเสริมให้เด็กอธิบายเล่าเรื่องราวกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กทำที่โรงเรียนให้ผู้ปกครองฟังด้วยความละเอียดมากขึ้น ทำให้ผู้ปกครองรับรู้ถึงพัฒนาการของเด็กได้ สอดคล้องกับ Blagojevic (2008) ที่กล่าวว่า อุปกรณ์เทคโนโลยีเป็นสื่อที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาให้ไปถึงเป้าหมายได้ เทคโนโลยีเป็นทางเลือกใหม่ที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นสำหรับการเรียนรู้และการแสดงออกของเด็กสำหรับการใช้เรื่องการถ่ายภาพมาสอนในชั้นเรียนเด็กปฐมวัยนั้น ไม่ใช่เพียงแค่ได้ถ่ายภาพอย่างเดียวแต่ยังเป็นการใช้กล้องเพื่อการสร้างสรรค์ การสื่อสารและการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเพราะในขณะที่เด็กถ่ายภาพนั้น เด็กจะต้องเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือแม้แต่พบกับสิ่งต่างๆ รอบตัว นับว่าการใช้กล้องนั้นเป็นตัวช่วยที่ดีสำหรับเด็กในการสำรวจและเข้าใจโลกของพวกเขา นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิดของเด็กได้เป็นอย่างดี

การจัดประสบการณ์การไปทัศนศึกษาให้กับเด็ก เป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้มีความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อสถานที่นั้น ซึ่งหากนำเทคโนโลยีมาผนวกเข้ากับการเรียนย่อมเป็นเครื่องมือที่ดีในการกระตุ้นเร้าความสนใจของเด็กต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความกระตือรือร้นทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลและการนำเสนอผลงานเผยแพร่สู่ผู้อื่น (บุปผชาติ ทฬัทธิกรณ์, 2551) การสอนด้วยการไปทัศนศึกษานั้น Chovanec (2009) กล่าวว่า เป็นการขยายการเรียนรู้ของเด็ก ทำให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านทรัพยากรทางสังคมที่พร้อม ช่วยสร้างความรู้และความเข้าใจในบทเรียนให้กับเด็กมากขึ้น สอดคล้องกับ นิติธร ปิลวาสน์ (2556) ที่กล่าวว่า การพาเด็กไปศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี เนื่องจากวิธีการเรียนแบบนี้ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสำรวจ ค้นคว้า บันทึกข้อมูล เป็นการเรียนที่มีความหมายและมีคุณค่าต่อเด็ก

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งสามารถส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กได้ในทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสติปัญญา

ผลการประเมินพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอนุบาลในโรงเรียนประสาทวิทยานุชน แผนกอนุบาล ปีการศึกษา 2555 พบว่าเด็กส่วนใหญ่ยังไม่สามารถถ่ายทอดความคิด ความรู้หรือความเข้าใจได้ด้วยตนเองและไม่สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์หรือสิ่งต่างๆ ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการสอนของครูที่เร่งให้เด็กเขียนอ่านและท่องจำ เน้นที่ผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการเรียนรู้

ผลจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2552) พบว่า คุณภาพของเด็กด้านความรู้และความสามารถในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัยอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะให้ผู้บริหารและครูของโรงเรียนประสาทวิทยานุชน แผนกอนุบาลนำสื่อเทคโนโลยีมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก คณะกรรมการบริหารโรงเรียนจึงมีนโยบายในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของเด็กในโรงเรียนทุกระดับให้ดีขึ้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสอนแบบไปทัศนศึกษาและการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนรู้ตามข้อความข้างต้น ที่สามารถกระตุ้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้กับเด็ก

ได้เป็นอย่างดี ซึ่งกล้องถ่ายภาพดิจิทัลนั้น เด็กสามารถใช้บันทึกภาพได้ง่ายและสะดวก นอกจากนี้วิธีการสอนดังกล่าวข้างต้นยังสามารถนำมาจัดกิจกรรมต่อยอดเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสื่อความหมายของเด็กในชั้นเรียนได้

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษา โดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล การสอนในลักษณะนี้น่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายและคาดหวังว่าผลจากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางให้กับครูและโรงเรียนนำมาปรับใช้ในอนาคตต่อไปเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและพัฒนา รูปแบบการสอนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล
2. เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลด้านการนำเสนอข้อมูล
3. เพื่อศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลด้านการเล่าเรื่อง

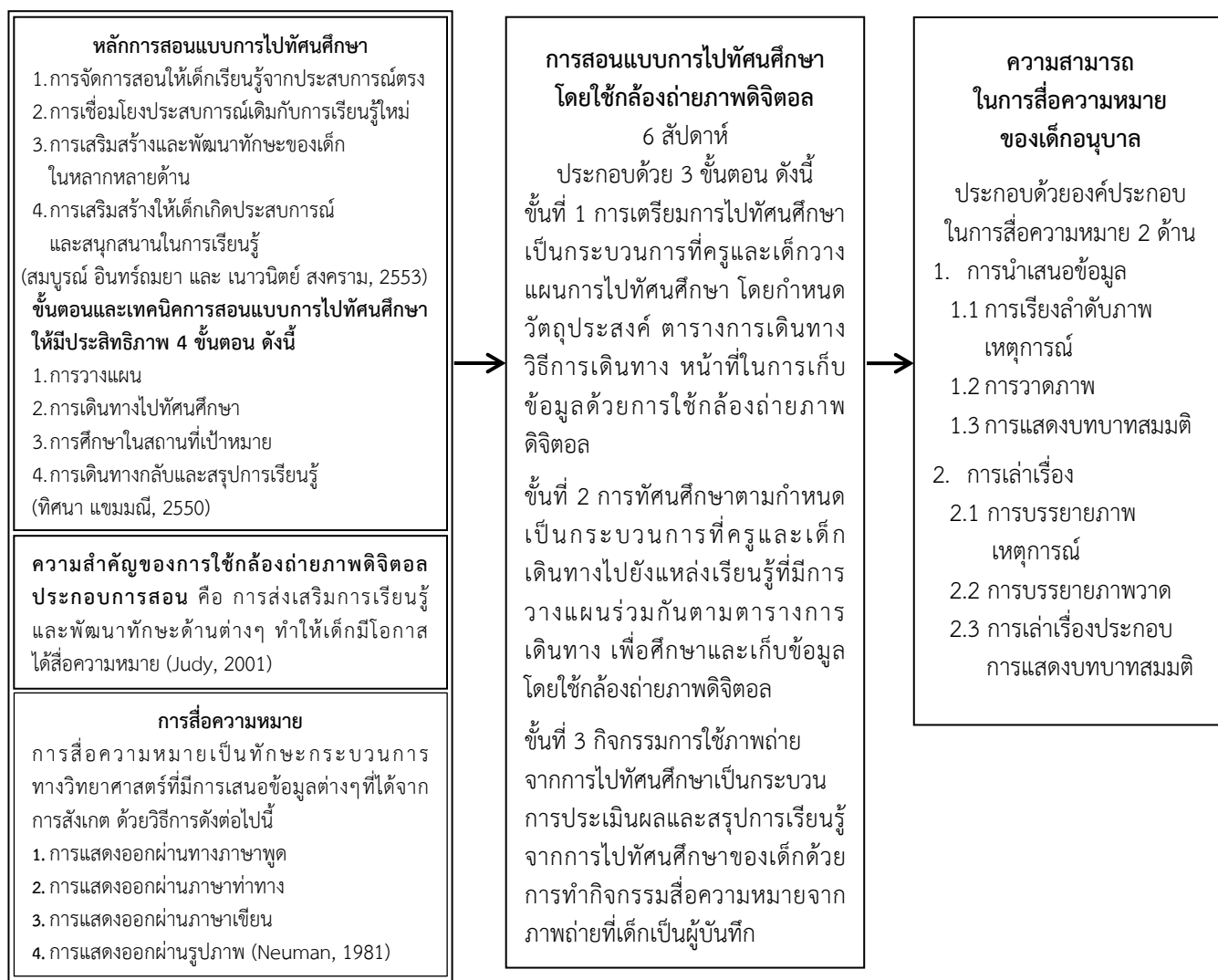
สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลมีความสามารถในการสื่อความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลมีความสามารถในการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูลสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลมีความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเล่าเรื่องสูงกว่าก่อนการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 8 สัปดาห์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
  - 1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และแนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและสร้างแผนการจัดประสบการณ์
  - 1.2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนแบบการไปทัศนศึกษา การสอนโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล การสื่อความหมายของเด็กอนุบาลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 1.3 ศึกษาหลักการวัดและประเมินผลความสามารถในการสื่อความหมายจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย
  - 1.4 นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดให้เหมาะสมกับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนประสาทวิทยานุชน แผนกอนุบาล สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 16 คน ปีการศึกษา 2556 โดยมีเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียน ดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูประจำชั้นให้ความร่วมมือในการวิจัยเรื่องการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล
- 2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมแบบ 6 กิจกรรมหลักประจำวัน เน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
- 3) เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนเด็กอนุบาลในแต่ละห้องไม่เกิน 20 คน

3. การจัดทำแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยจัดทำแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การพัฒนาแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบการไปทัศนศึกษา ความสำคัญของการใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลประกอบการสอน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านการสื่อความหมายที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลและหน่วยการเรียนรู้ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนประสาทวิทยานุชน แผนกอนุบาล

2) จัดทำแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล จำนวน 30 แผน ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สถานที่สำคัญ แผนการสอน ประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (2) สารการเรียนรู้ (3) กิจกรรมและวิธีการดำเนินการ (4) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ (5) การประเมินผล

3.2 การตรวจสอบคุณภาพการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยนำแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ความชัดเจนของกิจกรรมและความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อ แหล่งเรียนรู้และการประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้น ผู้วิจัยนำแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล จำนวน 5 แผน ไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 15 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมและระยะเวลาในการจัดกิจกรรม แล้วนำแผนการสอนมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง

การสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการไปทัศนศึกษา เป็นขั้นตอนที่ครูและเด็กร่วมกันวางแผนการไปทัศนศึกษา โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการไปทัศนศึกษา กำหนดตารางการเดินทาง วิธีการเดินทาง มอบหมายหน้าที่ให้เด็กแต่ละคนเก็บข้อมูลด้วยการใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ดำเนินการทุกวันจันทร์ วันละ 1 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 2 การทัศนศึกษาตามกำหนด เป็นขั้นตอนที่ครูและเด็กเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ที่มีการวางแผนร่วมกันตามตารางการเดินทาง เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลซึ่งครูจะดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย สังเกตพฤติกรรมของเด็กและให้คำปรึกษาแนะนำตามความเหมาะสม ดำเนินการทุกวันอังคาร วันละ 2-7 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมการใช้ภาพถ่ายจากการไปทัศนศึกษา เป็นขั้นตอนที่ครูและเด็กร่วมกันประเมินผลและสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการไปทัศนศึกษาด้วยการทำกิจกรรมสื่อความหมายจากภาพถ่ายที่ได้เก็บเป็นบันทึกร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมการเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ กิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งเด็กจะต้องเล่าเรื่องราวประกอบการทำกิจกรรมดังกล่าว ดำเนินการในทุกวันพุธถึงวันศุกร์ วันละ 1 ชั่วโมง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

4.1 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาล
- 2) ดำเนินการออกแบบและสร้างแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาล มีลักษณะเป็นแบบทดสอบเพื่อวัดพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการสื่อความหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการสื่อความหมาย 2 ด้าน คือ (1) ด้านการนำเสนอข้อมูล โดยครูให้เด็กเรียงลำดับภาพถ่ายเหตุการณ์จากการไปทัศนศึกษา วาดภาพการไปทัศนศึกษาและแสดงบทบาทสมมติที่เกี่ยวกับการไปทัศนศึกษา และ (2) ด้านการเล่าเรื่อง โดยครูให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพถ่ายเหตุการณ์การไปทัศนศึกษา เล่าเรื่องจากภาพวาดและเล่าเรื่องประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ผู้วิจัยบันทึกคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการสื่อความหมายที่กำหนดไว้

- 3) สร้างเกณฑ์ในการวิเคราะห์พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาล แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 3 ระดับ

4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1) นำแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาลไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา แผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษา โดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาล สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผล

- 2) นำแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาลมาปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 1 แล้วนำไปทดลองใช้กับเด็กก่อนนุบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ก่อนนำไปใช้จริง ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมืออยู่ที่ 0.570 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาลฉบับนี้มีคุณภาพ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- 5.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนประสาทวิทยานุชน แผนกอนุบาล

- 5.2 ผู้วิจัยชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้อำนวยการโรงเรียนประสาทวิทยานุชนแผนกอนุบาล เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

- 5.3 ผู้วิจัยชี้แจงผู้ปกครองและเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนประสาทวิทยานุชนแผนกอนุบาล ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการทำวิจัย

- 5.4 ผู้วิจัยทำจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการขอใช้สถานที่เพื่อการทัศนศึกษาแก่เจ้าของแหล่งเรียนรู้ทั้ง 6 แห่ง

- 5.5 ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กก่อนนุบาล ไปประเมินกลุ่มเป้าหมายก่อนการทดลอง (Pre-test) เป็นรายบุคคล โดยใช้เวลา 1 สัปดาห์

- 5.6 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยใช้แผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษา

ศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สถานที่สำคัญ ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1 แผน ระยะเวลาวันละ 1 ชั่วโมง ทั้งนี้หากเป็นขั้นตอนการทัศนศึกษาตามกำหนดอาจใช้เวลาประมาณ 2-7 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษา

5.7 หลังการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลชุดเดิมไปประเมินกลุ่มเป้าหมายหลังการทดลอง (Post-test) เป็นรายบุคคล โดยใช้เวลา 1 สัปดาห์ จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

6.1 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถในการสื่อความหมายมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

6.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

6.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

6.4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเล่าเรื่องก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลด้านการนำเสนอข้อมูลและการเล่าเรื่อง ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลมีความสามารถในการสื่อความหมายก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมาย เท่ากับ 3.50 (S.D.=1.63) และหลังการทดลอง เท่ากับ 8.13 (S.D.=1.85) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายของกลุ่มเป้าหมาย ก่อนและหลังการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล

การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนทดลอง	3.50	1.63	14.12	.000*
หลังทดลอง	8.13	1.85		

หมายเหตุ * หมายถึง $p < .01$

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยก่อนการทดลองกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการนำเสนอข้อมูล เท่ากับ 2.13 (S.D.=0.885) หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการนำเสนอข้อมูล เท่ากับ 4.44 (S.D.=1.209) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล

ความสามารถในการสื่อความหมาย ด้านการนำเสนอข้อมูล	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนทดลอง	2.13	0.885	9.77	.000*
หลังทดลอง	4.44	1.209		

หมายเหตุ * หมายถึง $p < .01$

3. ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเล่าเรื่องของกลุ่มเป้าหมาย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยก่อนการทดลองกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการเล่าเรื่อง เท่ากับ 1.38 (S.D.=1.025) หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการเล่าเรื่อง เท่ากับ 3.69 (S.D.=0.793) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเล่าเรื่องของกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล

ความสามารถในการสื่อความหมาย ด้านการเล่าเรื่อง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนทดลอง	1.38	1.025	13.13	.000*
หลังทดลอง	3.69	0.793		

หมายเหตุ * หมายถึง $p < .01$

การอภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล พบว่า 1) เด็กอนุบาลที่ได้รับการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 2) เด็กอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และ 3) เด็กอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเล่าเรื่องหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. ลักษณะของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยการนำกล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล

ในระหว่างการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล โดยมีลักษณะการสอนที่ส่งเสริมให้เด็กได้พูดคุย สนทนาโต้ตอบกับครูและเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่เด็กได้ไปศึกษา รวมถึงการที่เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยนำภาพถ่ายจากกล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่เด็กเป็นผู้บันทึกมาประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อสื่อความหมาย ดังนี้

ขั้นการเตรียมการไปทัศนศึกษา เป็นขั้นตอนที่ครูสร้างความสนใจ กระตุ้นการเรียนรู้ให้กับเด็กโดยใช้นิทาน รูปภาพ แผ่นพับสถานที่ท่องเที่ยวและการใช้คำถาม ซึ่งเป็นเทคนิคการสอนที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่จะศึกษาในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยพบว่าเด็กสนใจที่จะฟัง ดู และสามารถตอบคำถามง่ายๆ ได้ รวมทั้งยังสามารถเล่าเรื่องหรือประสบการณ์เดิมของตนเองให้ผู้อื่นรับฟังได้ จากนั้นครูสาธิตวิธีการใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลและให้เด็กทุกคนทดลองใช้ก่อนไปทัศนศึกษาทุกครั้งเพื่อให้เด็กคุ้นเคยและมั่นใจ พบว่าเด็กสามารถใช้อุปกรณ์ได้ดี สามารถช่วยเหลือเพื่อนที่ยังขาดประสบการณ์ในการถ่ายภาพได้ รู้จักระมัดระวังและดูแลรักษากล้องถ่ายภาพได้

ขั้นการทัศนศึกษาตามกำหนด เป็นขั้นตอนที่ครูพาเด็กไปยังแหล่งเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งพบว่าในสัปดาห์แรก ครูต้องคอยแนะนำเด็กในเรื่องบทบาทหน้าที่ในการเก็บข้อมูล โดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล รวมถึงการดูแลความปลอดภัย หลังจากนั้นเด็กสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่การเก็บข้อมูลด้วยการถ่ายภาพ การซักถามสิ่งต่างๆ จากเจ้าของสถานที่และการดูแลตนเองตลอดการเดินทางให้ปลอดภัยอย่างใดก็ตาม จากประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้ง 6 แห่ง ทำให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการแสวงหาความรู้โดยมีกล้องถ่ายภาพดิจิทัลในการบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ แม้บางครั้งภาพที่ถ่ายออกมาอาจจะไม่สมบูรณ์ แต่เด็กก็สามารถอธิบายได้ว่ากำลังถ่ายภาพอะไร ดังนั้นการนำกล้องถ่ายภาพดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้จึงถือเป็นสิ่งที่สร้างความตื่นเต้นให้กับเด็กในหลายคน

ขั้นกิจกรรมการใช้ภาพถ่ายจากการไปทัศนศึกษา เป็นขั้นตอนของการประเมินผลการเรียนรู้ โดยนำภาพถ่ายที่เด็กเป็นผู้บันทึกมาเสนอด้วยการเล่าเรื่องผ่าน 3 กิจกรรม คือ การเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ การวาดภาพและการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งพบว่าเด็กมีการจัดระบบความสัมพันธ์ของข้อมูลจากภาพถ่ายกับประสบการณ์ที่พบเห็นเข้าด้วยกัน แล้วนำเสนอออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้เป็นอย่างดี

การสอนแบบการไปทัศนศึกษาเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่ครูกับเด็กร่วมกัน

วางแผนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นสถานที่จริง ผ่านประสาทสัมผัส ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่าต่อเด็ก สอดคล้องกับ Berk (2000) ที่กล่าวว่า การไปทัศนศึกษานั้นเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ทำให้เด็กได้รับโอกาสอย่างมากในการเรียนรู้โลกของพวกเขา ได้สำรวจและค้นพบสิ่งต่างๆ มีโอกาสที่จะได้นำเสนอผลการเรียนผ่านการวาดภาพ การแสดงบทบาทสมมติหรือรูปแบบการนำเสนออื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่ขั้นการเตรียมการไปทัศนศึกษา ขั้นการเดินทางไปทัศนศึกษาตามกำหนด และขั้นกิจกรรมการไปใช้ภาพถ่ายจากการไปทัศนศึกษา พบว่า เมื่อเด็กทราบว่า จะมีการไปทัศนศึกษาและเด็กทุกคนจะได้ใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เด็กมีความสนใจ กระตือรือร้นและอยากร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน ชักถามถึงวิธีการใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลและพยายามพัฒนาการถ่ายภาพเพื่อให้ได้ภาพที่ดีขึ้น ส่งผลให้เด็กสามารถจดจำสิ่งที่พบเห็นและสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (1972) และ Dewey (1938) ที่ว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อลงมือปฏิบัติ สำรวจ ค้นคว้า การพาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่จึงถือเป็นการเรียนที่ดีที่สุด อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝัง ความรัก ความหวงแหนในสภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคมด้วย

ดังนั้น การสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลในลักษณะนี้ จึงเป็นเทคนิคและวิธีการสอนหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะการสื่อความหมายด้านการนำเสนอข้อมูล และด้านการเล่าเรื่องของเด็กอนุบาลได้เป็นอย่างดี เด็กได้พัฒนาการพูดในหลายระดับกับบุคคลต่างๆ ในแหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษา สอดคล้องกับ สมบูรณ์ อินทร์ธมยา และ เนาวนิตย์ สงคราม (2553) ที่กล่าวว่า การทัศนศึกษามีคุณค่าพิเศษสำหรับเด็ก สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะการสื่อความหมายได้ อีกทั้งยังเป็นวิธีสอนที่กระตุ้นให้เด็กได้มีโอกาสคิด เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเองและประสบการณ์ใหม่จากการทัศนศึกษาเข้าด้วยกัน ส่งผลให้เด็กเป็นผู้เรียนที่ตื่นตัวอย่างแท้จริง

2. บทบาทของครูในการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล

การสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลนั้น ครูมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้โลกภายนอกห้องเรียน โดยตระหนักถึงหลักการทางการศึกษาปฐมวัยที่ว่า การเรียนรู้ของเด็กนั้นเกิดขึ้นได้ทุกที่ ไม่ใช่เฉพาะในห้องเรียน โดยก่อนการเดินทางไปทัศนศึกษาครูจะต้องศึกษาข้อมูลของสถานที่ที่จะพาเด็กไปทัศนศึกษาล่วงหน้าอย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลมากำหนดวัตถุประสงค์ให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กและสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่เด็กควรได้รับตามวัย

ระหว่างการเดินทางไปทัศนศึกษา ครูเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย สังเกตพฤติกรรมของเด็กในการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาตามความเหมาะสมและเป็นแบบอย่างในการเป็นนักสื่อสารที่ดี สอดคล้องกับที่ นภเนตร ธรรมบรร (2544) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ครูต้องสังเกตและซักถามเด็กเพื่อกระตุ้นการคิดและให้เด็กสำรวจสิ่งต่างๆ ถึงแม้ว่าการทัศนศึกษานั้นจะเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลามาก แต่นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าเพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

หลังจากการไปทัศนศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อสะท้อนการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ครูจะต้องเตรียมให้เด็กได้ทำเพื่อประเมินผลการเรียน โดยอาจประเมินเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ซึ่งจากกิจกรรมการใช้ภาพถ่ายจากการไปทัศนศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ครูจะนำภาพถ่ายของเด็กมาจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้นำเสนอข้อมูลและเล่าเรื่องราว เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้สื่อสาร

ด้วยวิธีการที่หลากหลายผ่านภาษาพูด ภาษาเขียนและภาษาท่าทาง ซึ่งพบว่าเด็กมีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมต่างๆ เด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ มีความพยายามและกล้าที่จะสื่อสารความคิดของตนเองมากขึ้น เป็นลำดับ

ครูเป็นผู้สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของเด็กโดยการนำกล้องถ่ายภาพดิจิทัลมาประกอบการจัดประสบการณ์ ทำให้เด็กมีโอกาสได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลที่ได้คือภาพถ่ายนั้นจะนำมาใช้ประมวลผลการเรียนรู้ของเด็ก โดยพบว่า เด็กเรียนรู้วิธีการใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการใช้กล้องขณะทัศนศึกษา เด็กทุกคนสามารถรับผิดชอบหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลได้ ภาพที่ปรากฏบ่งบอกถึงการเดินทางไปทัศนศึกษาและสิ่งที่เด็กให้ความสนใจ อีกทั้งยังพบว่าการนำกล้องถ่ายภาพดิจิทัลและภาพถ่ายมาใช้ในการสอนนั้น ก่อให้เกิดการสื่อสารระหว่างครู เด็กและผู้ปกครองด้วย

บทบาทของครูในการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ในครั้งนี้มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนมุ่งให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยครูเป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ Abramson (1996) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กนั้น ไม่ใช่การสอนโดยการบอกเล่าโดยตรงจากครู แต่ครูจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

3. พฤติกรรมการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลที่เกิดขึ้นจากการสอนแบบการไปทัศนศึกษา โดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการสื่อความหมายของเด็กที่เกิดขึ้นระหว่างการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ดังนี้

กิจกรรมการเรียงลำดับภาพเหตุการณ์และเล่าเรื่อง เป็นกิจกรรมที่ครูจะนำภาพถ่ายจากการไปทัศนศึกษาที่เด็กเป็นผู้บันทึกมาให้เด็กช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์อีกครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่การเดินทางออกจากโรงเรียนไปยังสถานที่ที่กำหนดและกลับมายังโรงเรียน ซึ่งจากการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่าเด็กเรียนรู้วิธีการสร้างแผนภาพตามลำดับเหตุการณ์และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวจากภาพได้อย่างชัดเจน สมบูรณ์ เป็นเรื่องราวเดียวกัน กิจกรรมนี้ทำให้เด็กได้เรียบเรียงความคิด ลำดับเหตุการณ์จากประสบการณ์ที่ได้รับมา เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการเล่าเนื้อเรื่องทั้งหมดโดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ไม่เล่าข้ามไปข้ามมาทำให้ผู้ฟังจับใจความไม่ได้ กิดานันท์ มลิทอง (2540) กล่าวว่า การฝึกการเรียงลำดับเป็นทักษะในการเรียงลำดับความคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับเด็ก การเรียงลำดับสามารถพัฒนาสู่ทักษะการอ่านและเขียนต่อไปได้

กิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมการสื่อความหมายด้วยวิธีการเขียน ซึ่งเป็นการสร้างเรื่องราวหรือแสดงภาพเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบหนึ่ง อาศัยสติปัญญาในการรับรู้ จดจำสิ่งต่างๆ และการลำดับความคิดเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน สอดคล้องกับ เยาวพา เดชะคุปต์ (2542) ที่กล่าวว่า การวาดภาพเป็นศิลปะที่ช่วยให้เด็กได้สื่อสารความคิด เป็นการอธิบายสิ่งที่เด็กเขาทำ เห็น รู้สึกและคิด กิจกรรมนี้ครูจะเริ่มจากการให้เด็กดูแผนภาพถ่ายอีกครั้ง จากนั้นจึงให้เด็กแต่ละคนวาดภาพเพื่อบันทึกความประทับใจหรือสิ่งที่พบเห็นและสนทนากลุ่มร่วมกัน ซึ่งจากผลงานการวาดภาพตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยนั้น ผู้วิจัยพบว่า เด็กจะวาดเส้นทางเดินจากโรงเรียนไปยังสถานที่ต่างๆ มีทางเลี้ยวซ้าย ขวาเสมือนเส้นทางจริงประกอบภาพ

เสมอ สะท้อนให้เห็นว่าเด็กสามารถจดจำเรื่องราวได้ดี ภาพวาดมีรายละเอียดทั้งคน วัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ ที่มากขึ้นและเป็นสิ่งที่ปรากฏหรือมีอยู่จริง เช่น ภาพคนกำลังนอนสระผมบนเตียง ภาพเด็กกำลังแต่งหน้าเค้ก ภาพตราสัญลักษณ์ธนาคาร เป็นต้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการไปทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทั้ง 6 แห่ง ซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็กให้ความสนใจ

กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสร้างสถานการณ์ เรื่องราวสั้นๆ มีการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เสมือนจริง มีสื่อและของจำลองให้เด็กเลือกนำมาใช้ประกอบการแสดง ทำให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ซึ่งช่วยให้เกิดพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพและช่วยพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆให้กับเด็ก การเล่นในเด็กนอกจากจะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่แล้ว ยังช่วยพัฒนาภาษา การสื่อสาร การแก้ปัญหาด้วย แม้ว่าเด็กจะยังพูดไม่ได้ แต่การเล่นจะช่วยให้เด็กเข้าใจรับรู้การสื่อสารกับบุคคลอื่นเพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ (มนัสพันธ์ หัตถศักดิ์, 2556) สอดคล้องกับ หรรษา นิธิวิเชียร (2535) ที่กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติของเด็กเป็นการลอกเลียนแบบพฤติกรรม ท่าทางต่างๆหรือคำพูดของผู้อื่น ซึ่งทำให้เด็กเรียนรู้ถึงความสามารถของร่างกาย การควบคุมอารมณ์ การแยกความฝันออกจากความเป็นจริง จากกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติที่เกิดขึ้นขณะทำการวิจัย พบว่าเด็กมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น เรียนรู้ที่จะแสดงบทบาทเลียนแบบอริยาบถของคนและสัตว์ มีการใช้คำพูดตามความเข้าใจและตามจินตนาการของเด็กเอง เช่น การกล่าวทักทายลูกค้า การเสิร์ฟอาหาร การให้สัญญาณมือเพื่อให้โลมาหมุนตัว เป็นต้น ซึ่งสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการไปทัศนศึกษา

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการเสนอแนะงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1.1 ครูหรือผู้ที่สนใจจะนำการจัดการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลไปใช้ ควรศึกษาทำความเข้าใจในหลักการ แนวคิด แผนการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัล และการประเมินความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลให้ละเอียด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลกับเด็กมากที่สุด

1.2 ครูหรือผู้ที่สนใจจะนำการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลไปใช้ ควรพัฒนาแผนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เช่น การเลือกแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนโรงเรียน

1.3 การสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลในระยะเวลา 6 สัปดาห์ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กมีความสามารถในการสื่อความหมายมากขึ้นทั้งในด้านการนำเสนอข้อมูล และการเล่าเรื่อง แต่ในการพัฒนาที่ดีนั้นครูหรือผู้ที่สนใจในการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลนี้ ต้องสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษามูลของการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลที่มีต่อความสามารถในด้านอื่นๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้สื่อมัลติมีเดียที่มีต่อความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาล

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กอนุบาลจากการสอนแบบการไปทัศนศึกษาโดยใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลกับการสอนแบบอื่น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิตานันท์ มลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตินา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภเนตร ธรรมบวร. (2544). บทบาทครูในการพาเด็กไปทัศนศึกษา. *สารปฏิรูป*, 4 (กรกฎาคม), 40-42.

นิติธร ปิลาวสน์. (2556). *ทัศนศึกษา*. สืบค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2556, จาก <http://taamkru.com/th/ทัศนศึกษา>.

บุปผชาติ ทัพพิกรณ์. (2551). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน*.

กรุงเทพมหานคร: โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

มนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2556). *บทบาทสมมติสำคัญอย่างไรต่อเด็ก*. สืบค้นวันที่ 8 มีนาคม 2557, จาก <http://www.manager.co.th/family/ViewNews.aspx?NewsID=9560000036156>.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์.

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. (2552). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสอง (พ.ศ. 2549-2553)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนการใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2555). *บัญชีเรียกชื่อและสมุดบันทึกพัฒนาการนักเรียน ระดับปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สมบูรณ์ อินทร์ธมยา และ เนาวนิตย์ สงคราม. (2553). *การจัดการศึกษานอกสถานที่*. สืบค้นวันที่ 10

ตุลาคม 2556, จาก <http://www.edu.chula.ac.th/cit/noawanit/.../วิธีการสอนโดยการทัศนศึกษา.พระราช>

นิลวิเชียร. (2535). *ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

Abramson, S. R. (1996). Project work with diverse students: adapting curriculum based on the Reggio Emilia approach. *Early Childhood Education*, 174.

Berk, L. E. (2000). *Child development*. (5th ed). Massachusetts: Allyn & Bacon.

Blagojevic, B. (2008). Young Photographers. *Young Children*, 63 (September), 66-67.

Chovanec, T. (2009). *Why take field trips*. Retrieved September 17, 2013, from

- <http://www.campsilos.org/excursions/hc/fieldtrip.htm>.
- DeMarie, D. & Ethridge, A. E. (2006). Children's Images of Preschool: The Power of Photography. *Young Children*, 61 (January), 101.
- Derrick, M. (2013). *Classroom technology that every teacher needs*. Retrieved September 9, 2013, from <http://teaching.about.com/od/tech/a/Technology-In-The-Classroom.htm>
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Collier Books.
- Judy, V. S. (2001). *Technology in early childhood education: finding the balance*. Retrieved September 1, 2013, from: <http://www.netc.org/earlyconnections/byrequest.pdf>.
- Neuman, D. B. (1981). *Exploring early children, reading in theory and practice*. New York: Mcmillan.
- Piaget, J. (1972). *Science of education and the psychology of the child*. New York: Viking.